

Det medisinske overgrep mot Vidkun Quisling

Av professor dr. med.
Randolf Alnæs

Den 18. juni 1945 avgå overlegene Jon Leikvam og Johan Lofthus en psykiatrisk erklæring om Vidkun Quisling. Legene fant ingen symptomer på sinnssykdom og heller ikke noe som taler for at han er en person med mangelfullt utviklede eller varig svekkede sjelsevner. Det var ikke grunn til at han skulle underkastes judisiell psykiatrisk observasjon.

Professor Gabriel Langfeldt (1) ved Universitetets psykiatriske klinikk var sterkt uenig i erklæringen. Den var for overfladisk. Vanligvis vil en slik foreløpig psykiatrisk erklæring ta flere måneder, mens denne tok 10 dager. I følge Langfeldt ville den sannsynligvis ha resultert i at en ordinær judisiell observasjon var blitt tilrådet. Det var heller ingen begrunnelser i erklæringen og det ble i strid med vanlig rett-psykiatrisk praksis ikke innlevert gjenpart til den rettsmedisinske kommisjon.

Langfeldt mente at det var flere grunner til å foreta en judisiell observasjon av Quisling. I september 1942 hadde han truet med å «halshugge» professorer som nektet å la NS-studenter og frontkjempere bli opptatt ved det medisinske fakultet foran andre studenter. Det gjaldt særlig Monrad-Krohn som på den tid var dekanus ved det medisinske fakultet. Både fengselsoverlege Johan Scharf-fenberg og Langfeldt mente at det hadde «rablet» for Quisling og at han hadde en forbigående psykotisk episode.

Quisling betraktet frontkjemperne som «sine» soldater og mente at de skulle belønnes for sin innsats. Dette var i tråd med vanlig praksis i Tyskland på den tiden og har vel vært det også senere. Kfr. innstilling til diplomatjobber hvor, for eksempel Reiulf Steen ble ambassadør i Chile med utdanning som mekaniker og gikk forbi renomerte karrierediplomater. Innsats i partiet var nok, men dog uten fare for å måtte ofre sitt eget liv.

Under rettsforhandlingene kom det også frem opplysninger fra de sakkyndige legene

som tydet på at Quislings personlighet; blant annet «mistenkksomhet, storhetsforestillinger og trang til fortregning av ikke akseptable handlinger såvel som manglende innsikt i sitt eget atferdsmønster», kvalifiserte til nærmere psykiatrisk undersøkelse ettersom de kunne ha vært medvirkende til hans «landsforræderi». En slik undersøkelse kunne ha ført til en atskillig mildere straff enn dødsstraff. Dette fremgår også av den kjente svenske juristen A. Hemming-Sjøbergs bok om «Domen over Quisling» som utkom i Stockholm i 1946.

Under rettsforhandlingene dukket spørsmålet opp om Quisling kunne ha en svulst på hjernen. Han ble uten videre undersøkt på Rikshospitalets nevrologiske avdeling av Monrad-Krohn som han et par år tidligere hadde truet med dødsstraff. Quisling fikk en meget smertefull luftinnblåsning til hjernen (angiografi) som totalt

satte ham ut av funksjon en hel uke under rettssaken. Om dette skriver Langfeldt: «Det virker som man ikke så skogen for bare trær når det under rettsforhandlingene ble besluttet å utsette disse noen dager for at det på Rikshospitalet skulle bli undersøkt om Quisling led av en organisk hjernesykdom».

En kan i dag spørre seg om dette var en ren hevnaksjon fra Monrad-Krohn's side. Det var ingen akseptabel medisinsk indikasjon for et såpass alvorlig inngrep. Ingen tegn på nevrologiske utfall som tydet i retning av en svulst på hjernen som eventuelt skulle ha ført til en personlighetsforandring. Overlege Leikvam var også helt i mot dette. Det førte til at Quisling ble alvorlig svekket i sin helsestilstand og mulighet til å føre sitt eget forsvar for retten. En må anta at Monrad-Krohn hadde forutsett dette. Han hadde blitt truet med at han skulle halshugges, nå fikk han

(Forts. side 9)

AFTENPOSTEN 27/7-40:

Vår plass i det nye Europa.

Det foredrag av direktør Lorents Vogt om våre handelsforbindelser utad som vi gjengir idag, skulde få en øket aktualitet ved at det tyske rikets ervervminister igår la frem den tyske plan for ordningen av Europas økonomiske liv etter krigen. Hvordan enn utfallet blir på selve krigen, er det klart at en ny ordning av ikke bare Europas, men hele verdens økonomiske samkvem vil måtte finne sted, og at det indre samarbeide i Europa også vil bli inntimer og av større omfang. De tall Lorents Vogt la frem til belysning av spredningen av vår eksport og dens sammensetning siden 1900, og særlig etter forrige krig, viser jo tydelighet at Norges eksport allerede hadde tendens til i økende grad å gå sydover. Det stadig stigende økonomiske samkvem med Tyskland er basert på nettopp den utvikling mot moderne storindustri som har funnet sted i Norge siden århundreskiftet, en utvikling som igjen er bygget på utnyttelsen av

vår vannkraft og våre mineralforekomster. Her kunde og burde, som direktør Vogt framhevet, utviklingen ha været ennu sterkere, inntil den bli det i fremtiden etter hvert som det blir nødvendig for de gamle industriland å økonomisere med sine kullforekomster. På bestemte områder innen den kjemiske og metallurgiske industri skulde vi gjennom vår vannkraft ha særlige forutsetninger for å sikre oss en plass i solen i det nye Europa som bygges op. Det fremgikk av Lorents Vogts foredrag, at de tanker og planer som en fremsynt industrimann og ansvarlig leder av et lands økonomi naturlig må beskjeftige sig med, og som idag har fått særlig aktualitet, ikke bare er sprunget ut av dagens forhold, men har ligget som en latent frukt av utviklingen. Det gjelder at man gir akt på tidens varslar og ved positive bidrag til problemenes løsen sikrer vårt land den plass det tilkommer, for: Vi skal eksportere og leve!

Berg og Dahl - om historieskriving

Av Frederik Skaubo

Under «Kort sagt» i Aftenposten 15/9 kommenterer redaktør i «Vårt Vern», John Berg, avisens reportasjer om Terbovens datter. Også Berit Nøkleby får et behersket dult for sin bok «Terboven, Hitlers mann i Norge». Berg skriver at han ikke ble provosert, men fant artikkelen «pinlig og dum». Det var den kanskje i likhet med alle slike artikler enten det er filmstjerner, sportsidoler eller altså politiske forgrunnsfigurer og deres familie det dreier seg om.

Jeg har noen innvendinger allikevel: Berg nevner noen personer som ikke ville fått slike sjarmartikler, bl.a. den etter hvert tilsmussede kommunistleder, Hoenecker. Det var vel et bomskudd, får en tro. De kommunistiske forgrunnsfigurer fra Stalin og nedover har i årenes løp fått så mange lovtaler i norske media at det langt overgår de linjer som er blitt Terboven til del. Producentene av disse lovtaler sitter

uten krav om eller personlig behov for anger - i de mest fremtredende stillinger i våre media og i den offentlige administrasjon. De er lærere ved våre skoler på alle nivåer og konsulenter når skolebøkerskal utgis. De har også skrevet vår historie om bl.a. okkupasjonen og dens forhistorie.

Jeg deler redaktør Bergs håp om at de nye generasjoners historieskrivere skal ha løst seg fra den naive forestilling at krig er en sort/hvitt foreteelse. Alle burde nå vite at krigens vesen gjør slike forestillinger absurde.

Berg mistet sin far, til sorg og savn for mange, også undertegnede. Jeg mistet også min far, som etter et liv i utslettende arbeide for land og familie, ble fengslet, plaget i fangenskapet, dømt til mange års straffarbeid, mistet sin helse og døde av det. Fengslingen og de derpå følgende overgrep skjedde mens store deler av det norske folk feiret en seier de ikke hadde bidradd til. Min far var ikke bitter, men trist fordi han ikke

fikk anledning til å være med å gjenreise det Norge han var så glad i. 7 års fengsel og en ødelagt livsaften uten å ha overtrådt en eneste gyldig norsk lov!

Ad notam: Terboven var Quislings sterkeste motstander og Pål Berg og Berggravs «støttespillere» våren og sommeren 1940. Det var norske myndigheter og venstresidens politikere som hadde hovedansvaret for invasjonen i 1940.

I denne sammenheng er det interessant å feste seg ved professor Hans Fredrik Dahl foredrag i P2 (radio) lørdag 19. mars i år. «Må historien skrives om», var den betegnende tittel.

I innledningen siterer han sin tidligere lærer, professor Magne Skodvins konstatering om fremtidens historieskriving: «Det eneste som er helt sikkert, det er at fremtiden vil vurdere slike hendelser annerledes enn vi.»

Selv sier Dahl i foredraget: «Revisjon av historien, med (Fort. side 9)

Quisling og Europa

Da Quisling satt i fengsel høsten 1945 skrev han til sin forsvarer et promemoria med tittelen «NS og det europeiske spørsmål». I denne redegjørelsen, som altså ble skrevet etter at hans egen verden var falt sammen, kommer han til følgende konklusjon:

«Også Europa må finne sig sammen til en verdensmakt som kan hevde sin gamle kultur og sin frihet og selvstendighet mellom de andre verdensmakter som er vokset op omkring det, England, Amerika og Russland. Herpå beror til syvende og sist også Norges frihet og fremgang.

Det må i overensstemmelse med utviklingens krav skapes et samlet Europa i frie, føderale former, med felles utenrikspolitikk, felles forsvar, felles mynt uten tollgrenser og med gjensidig bosteds- og erhvervsfrihet for de forskjellige europeiske lands innbyggere.»

UTE OG HJEMME

Av Varg I. Veum

BEHØVER VI ARBEIDSLØSHET?

I en pessimistisk artikkel i Kulturelt Perspektiv (2/93) forklarer Morten Magnus hvorfor vi har arbeidsløshet samtidig som han postulerer at dette for oss, Norge, vil være en evigvarende tilstand.

Jeg er skeptisk til uttalelsen og vil påstå at arbeidsløshet er et definisjonsspørsmål, hvor det er økonomene og politikerne som definerer begrepet, hvor stort det er, eventuelt hvor stor arbeidsløsheten bør være. Videre er det de ulike partier som opprettholder arbeidsløsheten for derved å bruke denne i sin kamp for å sikre seg gjenvalg ved neste valgperiode. Med økonomer mener jeg sosialøkonomer såvel som siviløkonomer, med politikere partipolitikere av alle avskygninger.

Jeg er enig med hr. Magnus i at de Kleppe-pakker som ble lansert på 70-tallet var fatale for vår konkurranseevne og at vi et steg inn i 80-tallet ble hemmet av de feilslåtte satsinger de ulike regjeringer hadde foretatt. Videre er jeg enig med hr. Magnus i at det var og er en feilslått økonomi å bruke oljeinntektene i Statsbudsjettet slik våre politikere gjør. Allikevel mener jeg at hr. Magnus tar feil på visse punkter.

Nå i 90-årene, etter lang tid med arbeidsløshet og lavkonjunktur, har vår økonomi endret seg i forhold til utlandet. Nå kan vi produsere varer og tjenester billigere enn mange av våre konkurrenter. At vi fortsatt har en høy arbeidsledighet, er derfor et paradoks. Hvor ligger så feilen?

Et moment hr. Magnus glemte i sin artikkel er verdsettingen av det arbeidet husmødre/fedre gjør i hjemmet. Dersom dette arbeidet hadde blitt verdsett på lik linje med arbeide utenfor hjemmet hadde vi ikke hatt arbeidsløshet. La meg forklare nærmere hvor skoen trykker!

Helt siden sin spede barndom har Arbeiderpartiet og andre sosialdemokratiske/kommunistiske partier kjempet for kvinnes rett til arbeide. Kvinnene skulle bort fra hjemmet, barna skulle oppdras i barnehager - kvinnene skulle ut i arbeidslivet, barna skulle taes fra foreldrene og gis en «riktig» opplæring, slik at de ble stemmekveg for partiet!

Hvis økonomene og politikerne nå klarer å innse at et hvert arbeide - det være seg i hjemmet eller utenfor - er produktiv, vil arbeidsløsheten være borte. Hvordan kan dette oppnås? Økonomene og politikerne må forstå at kostnadene for å leve, opprettholde en familie ikke bør være større enn at en familie skal kunne klare seg på én lønn. Da kan en av partene i en familie bli hjemme og ta vare på den oppvoksende generasjon. Derved har en fjernet halvparten av potensielle arbeidstakere mellom 20 og 40 år (mellom 15 og 20% av arbeidstakerne) fra arbeidsmarkedet.

Hvordan unngår man at den hjemmeværende mister pensjonspoeng? Jo, ved at vedkommende opparbeider poeng lik dem hun/han hadde fått i fortsatt arbeid, så lenge hun/han er hjemme og ikke mottar barselspenger eller andre ytelser som medfører pensjonspoeng.

En går altså et steg tilbake, men vinner kampen mot arbeidsløsheten og får samtidig tilbake den familiesikkerhet en hadde i tiden før den industrielle revolusjon. Sikkerheten ved at barn slapp å komme hjem til et tomt hus, barn slapp å søke sysselsetting i gaten eller stille krav til staten om fritidsboliger og andre konstnadsdrivende tiltak. Staten kan derved bruke sine inntekter til å tilrettelegge mulighetene for små- og mellomstore bedrifter, slik at industrien kan overleve selv i motgangstider. Videre kan en muligens oppnå at skatter og avgifter kan senkes ved at statens utgifter til barnehager og andre tiltak for den oppvoksende slekt kan fjernes.

Hvem skal så bli hjemme? Den av partene i et forhold som anser seg best skikket til det, enten det er mannen eller kvinnen. Derved må en fastslå at likt arbeide må lønnes likt, likhetsprinsippet må gjennomsyre hele arbeidslivet. Hva så med fødselspermisjon og lignende. Selvsagt må kvinnene, selv om deres menn velger å være hjemme, fortsatt ha fødselspermisjon, men den behøver ikke være så lang som nå. Det kan også løses ved at mannen går ut i arbeidslivet mens kvinnen er hjemme og ammer etc, for så dersom han og hans partner ønsker det, å skifte på dette etter en tid.

Det er mange menn som ønsker å være sammen med sine barn i større grad enn de kan i dag, men de tvinges til å søke arbeide fordi det er umulig å klare seg på én lønning. Likeledes er det mange kvinner som ønsker å være i hjemmet hele livet, men de kan ikke fordi kostnadene ved å leve er så store at de tvinges ut i arbeidslivet og i tillegg fordi hjemmearbeidet ikke gir pensjonspoeng, og de dermed

Refusert av Aftenposten:

Frontkjempertragedien i Karelen

Av Sven T. Arneberg

Arnebergs innlegg har hatt en «lang vandring» før vi fikk det i hende. Aftenposten var opprinnelig adressat, men sendte etter hvert innlegget i retur med beklagelse over plassmangel. Vi regner med at mange av våre lesere med interesse vil lese beriktigelsene fra Arneberg, og sier som Kieldand; du kommer sent men godt.

Aftenpostens søndagsutgave hadde 26.6. en nøktern og seriøs omtale av: Den norske skijegerbataljon i kampene om feltvaktene Kaprolat og Hasselmann i Nord-Karelen for 50 år siden (Nymoen/NTB). Som forfatter av boken vil jeg imidlertid gjerne få kommentere en feil og enkelte uheldige formuleringer som kan være egnet til misforståelser.

Hovedoverskriften forteller at 20 nordmenn falt i løpet av to døgn. Riktignok er det rette antall, tilnærmet 120 mann, oppgitt i henvisningstekst på førstesiden og senere gjentatt i ingress og tekst.

Divisjon «Nord» var bare en periode understilt det finske Armeerkorps Siilasvud, men det var før nordmennene ankom til dette frontavsnittet.

Nymoens formulering, «De norske skijegerne som ikke ble tatt til fange og plassert i Stalins fangeleirer, tok seg over til Norge på forskjellig vis», kan gi inntrykk av at det var en redusert, uorganisert flokk som vendte tilbake til Norge.

Imidlertid foregikk en hektisk reetablering av bataljonen i Kiestinkiområdet frem til den finsk-russiske våpenstillstand i september 1944. Da var det

en tilnærmet fulltallig bataljon som bega seg på den lange tilbakemarsjen via Kuusamo-Rovaniemi-Muonio til Skibotn.

Tilbaketrekkingen skjedde etter en nitid utarbeidet plan som var lagt av armeoverkommandoen lang tid i forveien.

Et mindre antall sårede kom hjem via Sverige. En annen gruppe rekonvalesenter, til dels etter alvorlige hodeskader, var også blant de få unntakene. De ble puttet inn i en bombekastergruppe i såkalt Schutzenbataillon 6, som retirerte langs Ishavsveien over Ivalo til Norge. De fikk ikke kontakt med egen bataljon, ble nærmest kidnappet og skjøvet frem i nye kamper nordøst for Nikel.

Skibataljonen forøvrig deltok i spredte fektninger mot finnene i den såkalte Lapplandskrigen. Den finske ambassadør i Oslo kommenterte denne fase i klare vendinger i Aftenposten 2.7. Denne krigen erklærte finnene mot Tyskland først da nordmennene hadde forlatt finsk territorium.

Tragedien kan, som Nymoen kommer inn på, ganske riktig tolkes på forskjellige måter; at så mange unge nordmenn mistet livet disse midtsommerdagene, at så mange vervet seg på tysk side under krigen, og at livet for mange av dem siden ble en tragedie. At de russiske tapene også var betydelige, ga vel liten trøst for skijegerne, og minsker ikke tragediens omfang.

Pårørende til de 360 falne og lemlestedede rødegardister ved Kaprolat og Hasselmann følte vel ikke sorgen ved tapet av sine nære og kjære mindre smertefull enn nordmenn flest gjorde det overfor sine egne.

bare oppnår minstepensjon når den tid kommer. Hvis det blir gjennomsnitt for husmor/-far lønn må selvsagt det foreslåtte justeres.

For å løse arbeidsløshetskrisen må en altså:

- omdefinere verdien av arbeide i hjemmet
- påse at en normalfamilies levekostnader kan dekkes med én lønning
- gjennom omlegging av arbeidslivet kreve likelønnsprinsippet gjennomført
- få frem en holdningsendring i de sosialistiske partier

Selv om jeg har lagt hovedvekten på det økonomiske, så er det selvsagt også et politisk spørsmål, men politiske standpunkt påvirkes like lett som forbrukerønsker. Her er det spørsmål om å bruke den riktige salgstaktikk og meningsmåling så vil partiene gå inn for forslaget. Våre politikere er så avhengige av å bli gjenvalgt hvert fjerde år at dersom økonomene prediker denne lære vil alle politiske partiprogrammer bli endret i løpet av en stortingsperiode. Men skal dette kunne fungere, må økonomene og de økonomiske institusjoner, banker etc., lære seg å sette tæring etter næring og holde sine kostnader i tømme.

To slags utvikling

Av Sigurd Lyngstad

Sann utvikling må vel seiest være at menneskje vert betre - og dermed samfunnet - og verda. Men tyder det på at me er på rett veg slik? Nei! Det meste som går under namn av utvikling i vår tid, er ei ytre materiell utvikling, framdrive av kapital (pengar) og teknologi. Baktanken er, at alt som skal gjerast, må vere rentabelt - lønsamt i pengar. Men kva ein slik tankegang føre til må me vel no kunne sjå!

I staden for sann oppbyggjande kultur, har me fått ei utvikling som er nedbrytande.

Dei som vil tene pengar - mykje pengar - lokkar med «goder», som er tvilsame, ja, kan vere skadelege. Slik kan dei ha høve til å påverke og omskape menneskje, frå å ha den sunne naturlege lyst til å arbeide og vere med å skape verdier for seg sjølv og andre, til å verte krevjande, nyttesjuka, og i røynda ulukkelege, trass alt deira strev med å verte vellykka. Og når for stor del av folket er fanga i eit slikt feil syn på livet, då er det stor fare for framtida. Det er dette villleiane synet som gjer at det aukar på med brotsverk av alle slag - fører til underslag, ran, mord og sjølv mord.

Denne indre striden, vil føre oss med i den store krigen, dersom me ikkje som folk vaknar før det er for seint.

Inn i det feilgrunna EU, er ingen redningsveg. Nei, her må tenkjast nytt og friskt, på den måten som Ivar Aasen var inne på: Ikkja alt det nye er godt, og ikkje alt det gamle var dårleg. Lat oss sjå kva som er godt i gamalt og nytt, som må takast vare på, og få skilt frå det mindre gode og dårlege. Me må no lære den gamle lekse: Å kunne vere nøgde med å ha det me treng, og ikkje jage etter uturvande ting.

Redaksjonell anm.:

Sigurd Lyngstad er en skribent med sterke meninger om viktige temaer. I «Samfunns-liv» har han i mange år gitt uttrykk for disse, også i Folk og Land med mellomrom. I år har han gitt ut skriftet «Tenk sjøl» på eget forlag. (Adr. 6836 Viksdalen).

Vianbefaler Lyngstad og hans «Tenk sjøl» til dem som liker å skjerpe seg på kontrære standpunkter, og selvsagt til glede for meningsfeller. Ingen bør la seg avskrekke av prisen.

Ovenstående er en smakebit på spørsmål han tar opp i heftet.

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
HAKON WARENDORPH

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Kontortider:
Tirsdag og onsdag kl. 11-15.
Telefon: 22 56 10 34.
Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 220,-).

Giro: Post 0808.51 64504. Bank 6063.0501248

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.

Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- + m.v.a. pr. spaltem.m. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG

ISBN 0802-9652

Det skulle bare mangle

På neste side har Eystein Eggen en kort visitt til redaktøren. Et hyggelig besøk. Under slike polemiske besøk er Eggen storslagen, men ikke alltid like klar. Dessuten kultiverer han landskapet etter god, gammel bondeskikk. Det er ikke lett å kjenne det igjen bestandig.

Landskapet, i dette tilfellet F&L, er åpent for enhver, og vi har prøvet å ikke gripe for hardt inn i naturens gang. Vi er f.eks. ikke organ for NSUF (Ungdomsfylkingen), heller ikke er vi spesielle Baldurfans. Derimot har vi stor sans for landsbygda i Norge enten det er tømmerhoggere eller storbønder og deres virksomhet der dreier seg om. Den norske sjøfart er oss heller ikke fjern, og vår nærhet omfatter såvel jungmann som reder. Det skulle bare mangle!

Eggen demonstrerer sine tyskkunnskaper gjennom et Goethesitat. Det er nok også en svært omfattende endring av terrenget. «Vi føler trang til» å iføre oss Eggens studiose arroganse etter med glede å ha tatt imot også hans kontribusjon og vi avviser bestemt at vi nærer noen form for animositet eller perfide hensikter vis-a'-vis kontributøren som skulle kunne føre til de antydde depresjoner. Det skulle bare mangle!

Mistanken om arrangert artikkelnaboskap er denne gang overvurdering av vår redaksjonelle smartness. Vi har levet i den tro at vår bokomtale stod på egne ben - i likhet med de to innlegg som Eggen nevner. Det er forøvrig skivebom når Eggen antyder at Schirach-artikkelen stammer fra vår tidligere medarbeider Hans Olavsén.

Til slutt for ikke å havne i sekk med sensasjonspressen: Eggens «medtatte rulleblad» som redaktøren angivelig har gjort - i det minste - offisiøs, har Eystein selv gjort tilgjengelig for alle som leser boken hans. Jeg anbefaler den igjen.

Og hvorfor så dette på lederplass?

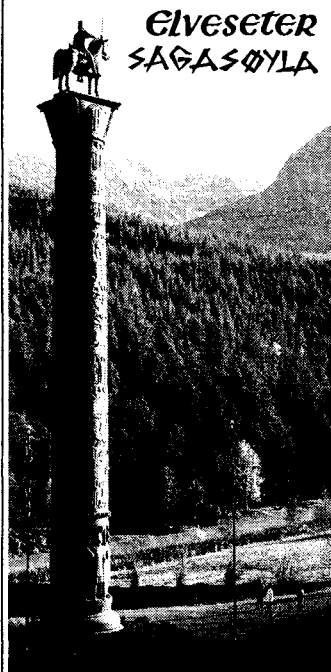
For dem som var barn og vokste opp i etterkrigstiden, er det vanskelig å se 30 årenes og okkupasjonstidens utfordringer med det samme intense engasjement som de som var voksne i den tiden. Enda sterkere grep det vel dem som var unge da, som følte hendelsene på puls og pels, men ennå ikke hadde lært resignasjonen kunst. Velferdsstaten og de sikre forhold i etterkrigstidens ungdoms nærhet, har gitt mange et teoretisk og distansert syn på de forhold som ofte betydde liv eller død, og senere arbeid og brød eller sult og fattigdom - og fordømmelse.

Med bare litt forståelse - særlig av dem som ble rammet som «NS-barn» - burde ikke raljering brukes som klareskinn. Mange fant kampen for tung etter mange, mange år i front. Mange ville ikke lesse nye byrder på barn og ektefelle.

Men vi gleder oss over håndballjentenes triumfer og Arve Tellefsens internasjonale suksesser. Til og med Drillo, den gamle venstrerøver, og hans mannskaper hilser vi med begeistring. Jeg har annet sted i avisen skrevet om de følelser Sagasøylen og Åmund Elveseters verk opp i Bøverdalen vekker til live. Vi holder bra orden på det vi liker. Det skulle bare mangle!

Et moderne folkeeventyr

Av Hakon Warendorph

Elveseter
SAGASØYLA

«Det ornær sæ», påstår man i Østfold. Det stemmer nok hvis man ikke luller seg inn i den falske tro at det ordner seg av seg selv. Det skjer uhyre sjelden.

Åmund Elveseter er oplending og døl, men - eller kanskje

nettopp derfor mente han også at det skulle «orne sæ» bare en satset nok. Han så gjorde.

Nå er den forlenget på plass, Sagasøylen, professor og billedhugger Wilhelm Rasmussens nasjonalmonument. Fra inn- og utland er det valfartet dit, og møtet med det unike kunstverket - i størelse, plasse-ring og aller mest utførelse tar pusten fra selv de mest blasererte.

Men det er mere å hente der. Elveseter Hotell er en presentasjon av det aller beste i gammel, tradisjonsrik norsk byggekunst. I flere tun står bygningene der og frembyr en skjønnhet og sikkerhet som må få «bensinstasjonarkitektene» til å skamme seg. Og kommer vi inn i hotellets salonger - eller rettere hovedbølets stuer - kan vi fortape oss i norsk bygdekunst, møbler og malerier smakfullt ispedd folkekunst og antikviteter fra fjerne land. Timene går så alt for fort.

Når du kommer opp dit - for det må du jo - kan du velge i forskjellige former for underbringelse. Fra seksengers familierom med selvbetjening til hotellrom av internasjonal standard. Tar du turen i høyseseson-

gen, bør du ringe først.

Det er påbegynt arbeide med et Rasmussenmuseum som ennå mangler mye. I en samtale ber Åmund Elveseter oss å formidle et ønske om bistand i den forbindelse. Han ber om at;

alle som har et eller annet som er knyttet til billedhuggeren, hans omgivelser og virksomhet - brever, skisser, ferdige kunstverk etc. henvender seg til ham.

Det vil bli vurdert av eksperter og tatt vel vare på. Den sørgelige skjebne professor Rasmussen fikk etter krigen med rettsforfølgning og fengsling, kjenner vi til. Vi vet også hvordan eiendeler ble «konfiskert» og sjelden kom til rette igjen. Det er derfor viktig at det som måtte finnes kan samles og registreres. Henvendelser kan rettes til Elveseter Turisthotell, 2687 BØVERDALEN, eller til F&Ls ekspedisjon.

Vi liker ikke snikreklame i tekstene, men dette er en kulturbragd som fortjener den omtale den kan få. Noe annet er om det norske folk fortjener den gaven Åmund Elveseter har skjenket dem.

Temamøte sept. -94:

ARBEIDSTJENESTEN

5 år velorganisert arbeide

Tidligere fylkingfører i AT, Arne Haraldstad var foredragsholder ved temamøtet i høst, som denne gang ble arrangert av «Stiftelsen» med bistand av INOs velsmurte team.

Haraldstad imponerte med en velformet og også humørfylt kavalkade over Arbeidstjenestens innsats i de fem lange. Han innledet med å trekke frem den tilslørede sannhet fra krigens dager som Gabriel Scott formulerte i et dikt i 1945; «det måtte noen bli

igjen.» Hverdagen kommer vi ikke utenom!

De over 30 tusen 20-åringer og deres befall utgjorde en meget effektiv hjelp i skogbruk og landbruk. Godt betalt arbeide på tyske anlegg tappet også landsbygda for arbeidskraft. Der hadde betalingsevnen vært særlig dårlig i mange år. AT reddet mang en åker og bidro til matauk i stor grad. Det ble bygget skogsbilveier som gjorde det mulig å drive frem tømmer og ved fra tidligere util-

gjengelige steder. Det ble brutt ny nord, kultivert beiter og drenert vassjuk jord.

Ved flere alvorlige bombe- og sprengningsulykker var også AT-avdelinger utkommandert og reddet menneskeliv og verdier og var med på oppryddingen som ofte var både farefullt og anstrengende.

Haraldstad ga et fargerikt bilde av en veldrevet organisasjon som tydelig sto hans hjerte nær. Den var bygget opp under meget vanskelige forhold med problemer av nesten alle slag.

(Forts. side 8)

Smått og stort fra okkupasjonstiden

Folkeuniversitetet sammen med ungdoms- og videregående skoler ut med landsomfattende spørreundersøkelse.

Folkeuniversitetet i Buskerud og Vestfold er i ferd med å gjennomføre en spørreundersøkelse med arbeidstitel «Hva hendte i vår kommune under okkupasjonen». Folkeuniversitetets spesialrådgiver, rektor Jan Eidi er leder av prosjektet.

600 skoler deltar i undersøkelsene og 65.000 skjemaer er sendt ut til 317 av våre 435 kommuner. Elever fra de ca. 600 skoler står for «intervjuer»

og utfylling. Direktør Bjørn Balstad har ansvaret for spørreskjemaet, og en gruppe utgått fra INO har gjennomgått det og vært med å utforme det slik at det er mulig også for folk fra «vår side» å besvare det. Spørsmålene skal stilles til personer over 65 år.

Vi har tidligere bedt om at disse ungdommene blir godt mottatt. Etter å ha fått være med på gjennomgangen av

spørsmålene, vil vi igjen anbefale at det blir gitt så korrekte svar som mulig om en av ungdommene skulle be om et intervju. De har taushetsplikt, navn skal ikke oppgis og skjemaene kan ikke tilbakeføres til svarerne (om det skulle ha betydning).

Det er viktig å bidra til et virkelighetsnært bilde av vår okkupasjonshverdag.

omsfylkingen forever

Av Eystein Eggen

På det siste møtet i det som i oldtiden het «Forbundet for sosial oppreisning» ble det meg meddelt av redaktøren at bidrag fra min hånd til herværende organ var dypt savnet. Benytter derfor høvet til samtidig å takke for den storslåtte dobbeltside som her i vår ble viet min person og mitt verk «Gutten fra Gimle - et NS-barns beretning», utkommet på det hederskronte norske forlag Aschehoug, med navn etter en gammel ættegård i Follo.

Midt på siden svingte redaktør Warendorph i smertefylt beundring bjrkeriset over rumpestumpen på «Gimlegutten», hin uskikkelige krabat, så begavet og dog så villfarene. Det måtte nok til; for hvordan kan, i denne sammenheng, en bok både være «grusammerlig» og samtidig et genialt skrevet «gigantisk angrep» på rettsoppjøret? Jeg har jo vitterlig med både et helt skipsrederi - Klüwer & Søn, Trondheim - samt en betydelig skoggård, som begge gikk tapt i selvsamme oppgjør. Den gamle bondepartist Erling Bjørnson, en av forbundets ærverdige fedre, ville med letthet ha brukt fem spalter på et sådant angrep på arv og odel.

Snarere enn i redaktørens velskrevne hjertesukk over de evige generasjonsproblemer, må svaret på denne gåte søkes i de artikler som flankerte mitt noe medtatte rulleblad: Til

høyre en appell av Baldur von Schirach, Wien 1943, og til venstre en epistel av en av dagens ganske så unge ildsjeler. De mellomliggende femti år representeres som vanlig av vår alles Randulf, som fra sin kjeller lik en sann varulv dekker rettetten og formaner oss NS-barn om vår sønnlige plikt; å sørge for oppreisning for Baldurs edle generasjon.

Det mer enn aner meg at denne dobbeltsidige hyllest til den evige ungdom samtidig er en imperial avskjed med leserne fra bladets grå eminense gjennom så mange år, «Hans Olavsen» (kjært barn har mange navn), som ved foten av lederartikkelen et par sider lengre fram takkes for sine kontribusjoner. Her kan «Gimlegutten» se hva virkelige høye idealer var og er! Evig skal sannhetslyset skinne fra NS' Ungdomsfylking, eneste generasjon på vårt ærverdige stamtre som ble forunt å vite eksakt «hvordan det var» og hvorfor det måtte være slik. Hva er noen skarve bondegårder og ditto bakstrevsre familier mot dette Hitler-Jugends herlige gjensinn? Gjennom boret av all denne åndelige lyskraft fattes meg rent ut sagt egne ord å svare med og kan kun avslutte med det forslitte sitat fra den evige forelskede og permanent uansvarlige dikter Goethe:

Man merkt die Absicht, und man wird verstimmt.

Fra Jøssismens rettshistorie (redselshistorie)

Av O. Nygård

Professor i jus., Johs. Andersen har utgitt en bok: "Det vanskelige oppgjøret". Hans konklusjon i boken er: "Rettsoppjøret ble avvirket på en

måte som er en rettsstat verdig".

Jasså? med brudd på bl.a. flere paragrafer i grunnloven og justismord på 34 personer. Typisk jøssisme, paret med bolsjevisme.

Det originale hjørnet

Han handlet kun . . .

Kanskje bar du

tyngste børen

- men var ikke sterkest,

og du stridde fremst

mens frykten gnog.

Så spurte du -

bare deg selv:

Hvorfor bærer ikke de andre?

Hvor kjemper de?

HaWa

Riga - 50 år etter

En skjønnhet med riper i lakken

Av professor dr. med. Randolph Alnæs

Professor Alnæs har deltatt på en psykiatrisk kongress, som i sommer ble arrangert i Latvias hovedstad, Riga. Fra dette besøk i de baltiske land har han sendt oss reisebrev.

Initiativtaker til konferansen var dr. Kaspar Tuters. Han måtte forlate sitt hjemland da tyskerne trakk seg tilbake i 1944. Kom senere til Canada og er nå en renommert psykoanalytiker i Toronto.

Norges forbindelser med Latvia på dette område stammer fra midten av 30 årene. Dr. Alnæs forteller om dagens bedrøvelige situasjon og om alt som må bygges opp igjen under mangel på resurser av alle slag.

Ikke alt var fag og kongress, men meget led under de samme vanskeligheter. Alnæs beretter engasjert om liv og lagnad også utenom sitt speciale:

Riga er kjent for sine hvite strender, store parkanlegg, «Svenskeporten» og Frihetsgaten med monumentet, også kalt Adolf Hitler Strasse og senere Lenin gaten, avspeilende det historiske perspektiv. I dag har Lettland 2,6 millioner innbyggere, hvorav nærmere halvparten bor i Riga. Her er 33% av befolkningen av lettisk herkomst, resten russere, ukrainere, polakker, jøder og andre folkeslag. I resten av landet er 53% av befolkningen av lettisk herkomst. Stalin deporterte intelligentsiaen til Sibir og tok inn kriminelle fra Kaukasus og Svartehavskysten som erstatning. Resultatet etter 50 års okkupasjon er nedslående. De siste russiske marinebåter forlot Riga mens jeg var der, forutsatt er tusenvis av soldater igjen. Hovedkvarteret ligger i sentrale Riga ved siden av den nedslitte KGB-kasernen. Fremdeles vil det være omtrent 10.000 russiske offiserer som skal ha pensjon utbetalt av lettiske myndigheter.

Diskusjonen går høyt om hvorvidt folk med russisk herkomst skal få bli statsborgere i Lettland. Betingelsen er at de skal lære seg språket, men det sies at russere er for late til det, og heller vil utvandre. Men det var vanskelig å få innreise eller pass til Russland selv for russiske statsborgere bosatt i utlandet! Det stod lange køer utenfor konsulatet.

I et rekreasjonssenter oppbygd av okkupanten beliggende i Rigas Jūrmala, kunne prangende hoteller liggende direkte ved stranden, kjøpes til 100.000 kr. Men hvem vil investere med mafian like om hjørnet? Kommunismen er dessuten igjen på fremmarsj i Øst-Europa og mange tror russerne er tilbake igjen om noen år. På hotellets terrasse med utsikt til Rigas hvite strender kunne man få nyte schaslik ved utegrill hvor man på grund av vind nesten ble kullos-forgiftet, dertil søt krimsekt for den som ønsket det. Maten var bra for den som var på slankekur. Lettisk folkedans og musikk i lyse sommerkvelder satte imidlertid spiss på tilværelsen.

Jeg spurte i resepsjonen på Riga hotel, hvor jeg bodde, om det gikk fly til Tallin for å ta en tur dit. Nei, det gikk det ikke, men det gikk allikevel 3 gan-

ger i uken i følge informasjon på flyplassen. Derimot gikk det buss hver time som tok 3 timer. Det gjorde det imidlertid ikke, den gikk 3 ganger om dagen og tok 6 timer på grunn av grensestrassel, blant annet kontroll av biler stjålet i Norge og andre skandinaviske land på vei østover. Tydeligvis er desinformasjon kanskje tilfeldig eller en viktig faktor for å forvirre fienden, men jeg var ikke fiende, i alle fall ikke denne gang. På hotellet var det fire dørvakter ved utgangsdøren, tre vakter ved heisen, og en væpnet vakt på den etasje jeg bodde. Tydeligvis et fritt land som skulle beskytte hvem mot hva?

Riga er en vakker by som vidner om fortidens rike kunst, kultur og handelsvirksomhet som Hansaby. Mens vi i Norge på 1200-tallet såvidt hadde gitt opp våre vikingetokter, pil og bue, var det i Riga allerede bygget kirker som St. Peterskirken og verdifulle katedraler som vidnet om datidens kultur og rikdom. Karl XII's herjinger ved begynnelsen av 1700-tallet var det ikke mye å se til. Til tross for at Riga var spart (Forts. side 9)

Oberst Schanche slår under beltestedet

Helge N. Wiigs arbeide for minnesmerket over falne frontkjempere i Finland er all ære verd. Betente penner har vært i febrilsk virksomhet for å ta denne og all annen ære fra ham. Også frontkjempere som Wiig og vi andre ønsker å minnes, er fratatt all ære. Det er en gemenhet som oberst Schanche har stått i spissen for. Han har derved fratatt også seg selv all ære.

Det var i Aftenposten de groveste beskyldningene ble fram-satt. Der var det ikke plass for Helges svar, verken dette eller et som var forkortet til 1/3. Folk og Land har ingen betenkelighet med å gi ham den plass han trenger. Velkommen er du!

Etter anmodning fra mine venner fra insatsen i Finland har jeg ventet med å svare på oberst Leif Schanches og Aftenpostens Olaf Trygge Storviks angrep på meg. De mente det var best å svare de to etter at steinen var reist. Det har jeg respektert. Nå står steinen der, pårørende og kjente har besøkt stedet. Finsk TV var tilstede den 26.6. 1994 ved innvielsen.

Det mest kritikkverdige i oberstens inserat i Aftenposten den 12.11. 1993 er hans framstilling fra kampene i Gratangen 1940. Jeg har min fekt-ningsrapport å støtte meg til, dessuten er mitt minne fra Gratangen helt friskt. En glemmer ikke så lett det vi opplevde der.

Tidlig om morgenen 26.4. fikk vi ild over oss fra automatvåpen, såvel mg. som mitraljøser. Bombekaster kom også til. Ordren vi hadde var å innta de stillinger vi dagen før hadde bygd ut. Min tropp skulle dekke fenrik Flønes tropp, der mannskapet for størsteparten allerede var på veg til stillingene. I følge den boken obersten viser til skal jeg ha skreket ut: Har dere livet kjært så søk dekning! Min tropp forsvant inn i bjørkeskogen, og det ble vel dens redning. Det var fullt kaos på gården hvor vi var forlagt, snømengdene var så store at folket på garden gikk rett ut fra 2. etasje. Det var en snøtunnel ned til fjøset. Noen fra min tropp hadde søkt dit om kvel-den, og jeg løp dit ned. Denne snøtunnelen gav skjul for den som beveget seg på gården. Inne i fjøset slo jeg ut vinduet og med et mg. som jeg fikk fra skytteren åpnet jeg ild mot noen sporlys jeg fikk se på andre siden. Mg. et fikk forkiling, skytteren fikk det tilbake og jeg fór ut igjen. Under skyttingen ble dyrene skremt, en fjording føk direkte på døren og den spratt opp. Ute traff jeg kompaniets nestk. som bad meg sørge for at en skikjelke med et amm. brett kom med over til stillingene. Skikjelken ble trukket av Øye og Lundamo, mens jeg gikk bak og skjov på med mine skistaver.

Vi hadde ikke gått mange metrene før vi fikk ild over oss

fra automatvåpen. Nå hadde vi ett å gjøre; grave oss ned. Der ble vi i flere timer, stadig under ild fordi kjelken med amm. brettet var et lett mål å sikte seg inn på. Vi fikk en fulltreffer fra bombekaster, Øye ble såret, splint gjennom hånden, mens jeg var helt ør og døv. Jeg forbandt Lundamo med hans førstehjelpspakke. Det blødde lite. Øye klarte ved egen hjelp å karre seg opp til gården der sanitetfolkene samlet inn flere sårede. Det observerte vi fra vår snøhule. Det ble ropt og kreket på hjelp, tyskerne på «Sanitet» de norske på sanitet og «ijt skjøt». Det var en uhyggelig stemning. Sanitetfolkene hadde nå fått hjelp fra de stridende styrkene, det så ut til å være et godt samarbeide mellom de norske og tyske. Skrik om hjelp var det fra flere kanter. Alle arbeidet uten forsvinningsdrakt. Lundamo var ved godt mot og trengte ikke mitt nærvær, så jeg besluttet å komme meg ut av hulen og over til de andre. Det hadde liten hensikt å ligge yrkesløs i snøhulen. Jeg tok av meg forsvinningsdrakten, sprettet av meg mine distingsjoner og la igjen min pistol og kikkert og mitt bandolær. Jeg ønsket ikke å fremstå som befal under hjelpearbeidet med de sårede. Lundamo ville ikke bli med. Jeg husker ikke i dag hvordan jeg ordla meg, men det er ikke riktig å legge ut det jeg sa: «Jeg går over til de andre», slik Schanche gjør. De andre var sanitetsfolkene og vi så at der trengtes det hjelp. Det er ondssinnet å tolke «de andre» som «tyskerne». Det hadde ikke vært noen uoverensstemmelse eller misstemning mellom Lundamo og meg den tiden vi var i snøhulen, så jeg kan ikke skjønne at det skulle være noen grunn til å tillegge meg slike motiver. At vi under samtaler og diskusjon hadde forskjellig oppfatning av den storkrigen vi var involvert i er nok sikkert.

Jeg kom over til de norske styrkene og der møtte jeg også major Bøckman, som opplyste at vi skulle samles ved kraftledningen på Fjordbotteneidet

Av Helge N. Wiig

kl. 24.00. Jeg fortalte at kapt. Mitlid lå såret oppe i lia. Jeg forto det slik at jeg fikk aksept på å hente kapt. Mitlid. Det var kapt. Lange Andersen (såret) som fortalte meg det i det han stengte døren for dem som ikke var såret. To fra min tropp traff jeg. Også de ble med meg på veg for å hente Mitlid. For å komme dit måtte vi gjennom

Ungdom fra alle land!

Fremført på Ulriksberg (Klagen furt) som norsk hilsen til front-soldater fra mange land og begge sider i siste krig i tysk oversette.

*Soldater i alle armeer
var ungdom fra alle land.
Beredt til å ofre
for landet de kom fra.
Slik satte de hele vår
verden i brann.*

*De kjempet med heder,
de gråt og de blødde -
Så stormet de frem
for å vinne et slag -
Det falt en granat
på veien de valgte -
Slik ble deres lodd.
De døde en dag.*

*De var så alene
da livet forlot dem.
De tenkte på hjemmet
og nevnte sin mor -
Så stolte av fedrenes land
langt der borte -
Slik tomhet kan ikke
beskrives med ord.*

*Vi gav dem salutt
da de stedtes til hvile,
og feltpresten leste
fra skriften et ord.
Et brev til familien:
Din sønn han er borte!
En bør tung å bære -
en sorg som er stor.*

*Ja borte for alltid -
var ung-guttens skjebne.
For taper og vinner
var ingen forskjell -
Den døde er død
om han vant eller tapte.
Slik blir det moral
i denne appell!*

*Vår hånd den var åpen
til motstandersiden -
Vi deltok i kampen
på sportsmannens vis -
Kanonene stilnet -
da striden var over -
Men tapet som seieren
hadde sin pris!*

(Roy Back. 1994.)

en tysk vaktpost. Denne det førte oss til sin major, og av denne fikk vi tydelig beskjed om at å hente kapt. Mitlid ikke kom på tale. Vi hadde sett for meget, «dessuten er De offiser», sa han, og pekte på beisene i mine benklær. Jeg ble spurt om jeg kjente fenrik Homnes, og bekreftet det. Han

kom da med en papirlapp hvor han hadde skrevet «Gruss Major Staunter». Denne lappen skulle jeg gi til Homnes når jeg nå ble ført til fangeleir. Jeg protesterte, men i den stilling vi var, hadde jeg lite å stille opp med. Det mest tragiske var at jeg tok med meg to av egen tropp til fangenskapet. Majoren hadde avhørt Homnes opplystehan. Det ble ikke gjort noe forsøk på å avhøre meg eller de to andre. I fangeleiren fikk fenrik Homnes den skriftlige hilsenen fra den tyske majoren.

Dette er det altså obersten sier er desertering. I fangeleiren traff jeg 4 andre troppsjefer, også fenrik Fånes som vi hadde sett med et hvitt «flagg» på en stang ledende sivile og fangne soldater som tyske bevepne soldater brukte som skjold i sine angrep mot norske stillinger. Dette kan jeg aldri glemme, det var uverdig. Jeg var nok den siste offiser som kom i fangenskap på Elvegårdsmoen den dagen.

Det er feil når Obersten tolker dette som desertering og at jeg forlot min tropp. Det var mange som kom bort fra sine avdelinger under trefningen i Gratangen den 26.4. 1940.

Under et møte med Obersten den 19.11. 1993 på Norum Hotell spurte jeg om han hadde noe i mot meg fra den gangen vi gikk på 5. div.skole.» «Jeg husker du var meget ivrig for Leidagen», fikk jeg til svar.

Skyteepisoden i Stryken der en felles skolekamerat ble såret av meg, ble jeg hverken tiltalt eller dømt for. Den er like beklagelig for det. Vi var politikkolleger, han i Aker politi, jeg i Statspolitiet. Hemnes kom til Tyskland, og jeg fikk hilsen fra han da han kom tilbake til Norge, men han oppsøkte meg ikke. Jeg satt fengslet da.

Når Obersten opplyser til meg at han har oppsøkt Lundamo for å aveske dennes opplysninger om meg, ser seg det som en forfølgelse. Deter en offiser uverdig. Hvorfor ikke ta direkte kontakt. Man bør gå til kilden skal en søke sannheten, men sannheten passer vel ikke.

En offiserkollega av Obersten ringte meg like etter inse-ratet i Aftenposten den 12.11. 1993 og opplyste at han kjente oberst Leif Schanche meget godt. Han kunne opplyse at Obersten hadde en nærmest sykkelig trang til å fokusere seg. Det ble referert fra et møte (Mil.Samf.?) der Schanche var toneangivende for å diskvalifisere K-offiserer som under okkupasjonen hadde tjenestegjort i Politiet eller AT, dog uten

medlemskap i NS. Under oppramsingene fra en navneliste Schanche hadde, måtte generaløyntant Wilhelm Hansteen bryte inn: «Disse har jeg klart».

Jeg spurte under et møte om obersten hadde noe spesielt mot Frontkjemperne? Til svar fikk jeg at han en gang var blitt rundjult av to hirdmenn fra Trondheim, og at disse senere ble frontkjempere.

Når finske myndigheter gikk med på at minnesteinen skulle reises trass i protester fra obersten og hans venner og forbindelser, har det sin årsak i et finnene hadde avslørt usannhetene som ble brukt mot oss. «Dette er løgn» utbrøt den finske forhandleren under et møte i Helsinki der også VGs journalist og fotograf var tilstede. Det er ikke oppløftende å måtte oppleve at en tidl. offiserskollega i den grad blir avkledd. Lingekompaniet har ført en kamp mot oss for reisingen av denne steinen. At de har tapt i denne kampen burde ikke avsløre slike dårlige tapere som "tilfallet Obersten". Under møtet på Norum Hotell fortalte Obersten at de hadde kjørt Benkow foran seg med den innflydelse han hadde. «Vi bruker alle midler», la Obersten til. «Også usannheter» la jeg til, og fikk til svar: «Ja»: Møtet forløp stille og rolig, bortsett fra Oberstens reaksjon på mitt forslag om at vi som hadde vært ute på hver vår front burde komme sammen, det var det samme vi ville, men valgte hver vår vei. Jeg henviste til et møte vi hadde med en tillitsmann fra Uteseilene. Da spratt Obersten opp fra sin stol og forkynte for fulle lunger at det ville han ikke være med på. Han lovet å forelegge det for styret i Lingekompaniet. Svar fikk jeg etter kort tid, undertegnet Leif Schanche: «Avvist». Jeg har erfart at ikke alle er enige i denne avvisningen innen kompaniet.

Myndighetene i Rovaniemi er forsøkt brukt i kampen mot minnesteinen, likeledes finske myndigheter, Det norske Utenriksdep., Den finske Ambassade med forskjellige foreninger i Oslo. Over alt har Obersten og hans skrivende kampfeller møtt veggen. Slik går det når det ikke brukes blanke våpen.

Ingen offentlige myndigheter er rede til å støtte oss økonomisk. Vi må greie oss sjøl, som vi støtt har gjort. Vi ber våre lesere derfor benytte vedlagte giroalng. Beløpene går til vedlikehold og reiseutgifter etc.

Hva er sannhet?

Av I.C. Stridsklev

Den 2. Verdenskrig førte til utallige tragedier. Alt som er fortalt om tragediene er selvsagt ikke like korrekt. At Leo Eitinger som vitne i Quisling-saken konsentrerte seg om jødernes skjebne, bør ikke forundre siden hans vitneutsagn dreide seg om Quislings ansvar for de norske jødernes skjebne. Han fremla da rimelig nok sitt syn på det spørsmålet. At heller ikke Leo Eitinger hadde full oversikt over Quislings tanker, ord og gjerninger, er noe annet.

Quisling kom i sin tale i 6.12. 1942 med en «bekjennelse», som ikke alle aviser fant det opportunt å referere. Han sa blant annet dette ifølge Oscar Mendelsohns bok om jødene i Norge: «Quisling påberopte seg at han ikke talte ut fra en «inhumanistisk» innstilling - han hadde i sin tid vært med på å redde hundretusener av jøder i Russland -».

Om Quisling hadde ant hvordan det gikk både med de mange jøder han hadde reddet i sitt hjelpearbeid sammen med Nansen i Ukraina, og med de norske jøder, ville nok både han og andre anstrengt seg mer for å hindre deportasjonen. Likevel er det tvilsomt om det hadde ført frem for de jøder som alt var fengslet, selv om Quisling og NS-myndighetene lyktes i en midlertidig løslatelse av jødiske menn over 65 år. Siden det gikk som det gjorde med de norske jøder, ble det av mindre betydning både at NS-myndighetene fikk reddet det meste av jødernes verdier og fikk bevart i alle fall en synagoge intakt. Heller ikke NS-folks anstrengelser for studentene hindret at tyskerne deporterte mange norske studenter, om enn ikke så mange som tyskerne opprinnelig hadde planlagt.

Det er rimelig at også Leo Eitinger kan ha et positivt forhold til staten Israel, selv om han ikke er identisk med Jo Benkow. Når tallet på døde overstiger f.eks. Norges befolkning, kan det bli vanskelig å fastslå eksakte tall. Tallet på drepte jøder fra tyskdominerte områder i 2. Verdenskrig varierer stort sett mellom 4 og 6 millioner. Så stor er differensen mellom den jødiske befolkning i Europa før og etter krigen. Endrede grenser og andre omveltninger som følge av krigen har gjort det vanskelig å fastsette eksakte tall. Johan Vogt har forsøkt å gjøre beregninger i sin bok «Det store brennoffer», Universitetsforlaget 1966.

Masseutryddelser foregikk også i andre leire enn Auschwitz. Som Eitinger sa i sitt vitneprov: «Ikke i selve Tyskland, men i Polen, ved Warsjawa og ved Lublin.»

De allierte oppførte seg i ettertid ikke alltid like klokt og det er også her helt sikkert løyet. Det gjør det ikke lettere for skeptikere å tro sannheten. Også norske frontkjempere har fortalt at de som amerikanske krigsfanger ble satt til å bygge krematorier i Dachau etter krigen.

Omtrent halvparten av dem som omkom i Hitler-Tysklands leire var ikke jøder. Det var fanger fra hele det tyskdominerte området. Det gjaldt mentalt tilbakestående tyskere («Gnadentod»), sigøynere, homofile, mange av slavisk herkomst, derav mange polakker og renrasede ariere fra Tyskland og Norge. Til sammen omkom i alt ca. 11 millioner mennesker. Det er vel bare Stalin som har slått rekorden, men han gjorde det grundig; over 4 ganger så mange. Stalin fikk også drept atskillige flere fanger tilført fra Norge enn Hitler, da Stalin etter krigen ble overlatt over 100.000 Østfanger av norske myndigheter.

Den norske skammen overfor jødene er jødene fra Norge som ble deportert. De fleste omkom i blåsyrekammer i Auschwitz. Av de 759 deporterte døde 734. I tillegg ble minst ti jøder drept/henrettet i Norge, derav 8 av tyskerne, og to av sine norske flyktningeløser.

I 1947 ble nærmere 500 jøder hentet fra samleleire i Tyskland til Norge. De ble kanskje sett på som en slags erstatning for de jøder Norge hadde tapt. De færreste av disse jødene forble norske. De fleste reiste da staten Israel ble opprettet året etter. Men det er nok en del av disse Inger Marie Horn Gidske hentet til Norge. Sand og jeg har fått oppgitt noenlunde like tall fra Stalingrad. Jeg hadde dem fra et tysk fjernsynsprogram. Tapstallene fra Dresden oppgitt fra NRK var jeg klar over var grovt misvisende. Det var bare et annet eksempel på lettvinnt omgang med «upassende» tapstall.

Den gode legen

Av John Sand

Under denne overskrift forteller en hyggelig dame fra Skien en rørende historie om dr. Leo Eitinger.

Denne «gode» legen skaffet seg et udødelig navn i rettshistorien da han vitnet i Quisling-saken. Hannøyd seg ikke bare med å fremstå som vitne, men skrev også et brev til Eidsivating. Her omtaler han at i mange europeiske land hadde jødene det slett ikke så verst. «Jødene i Bøhmen og Mähren ble for en stor del sendt til Theresienstadt. Til og med tyske jøder ble sendt til Theresienstadt og fikk der en sjanse til å overleve krigen,» skriver Eitinger. Men så kommer det: «Bare de norske jøder ble i sin helhet sendt til Auschwitz, og det må være Quisling selv om har skylden for det.»

Med bakgrunn i hovedsakelig vitneprovet fra den «gode» legen ble Quisling dømt for å ha satt igang aksjonen mot jødene og for uaktsomt drap på omlag 1.000 jøder. Da Justisdepartementet besvarte en forespørsel fra den tyske advokat

Bitterwolf, ble det opplyst at ialt 747 jøder ble sendt til Tyskland. Med andre ord: Quisling ble dømt for drap på omlag 253 jøder som aldri har eksistert!

Det må understrekes at i Reinhardt-saken sa vitnet Hauptsturmführer Wagner: «Det er klart at de første klare ordre kom fra Berlin om at jødene skulle arresteres... de skulle ha med arbeidsklær.» I samme sak sa vitnet Mendelsohn at det var syke, nyopererte mennesker, spebarn og oldinger som ble skipet ut. Når tilstanden var så ille kan det kanskje tenkes at det forekom dødsfall uten gassing?

Theresienstadt som er nevnt foran er den eneste leir tyskerne bygget bare for jøder. Den danske advokat Meyer (jøde) ytet også et bidrag til å få Quisling dødsdømt. Han sendte et brev til Eidsivating hvor han fortalte hvor godt de danske jøder hadde det med pakker fra Røde Kors. «Jøder af en højere Klasse ble ført til Theresienstadt fra hele Europa», skriver advokaten. Om forholdene i Theresienstadt heter det i «Requiem for Josef Bor»: «Her

ble Bor en ivrig organisator av fangenes kulturelle aktiviteter... Ikke bare musikken, men studier og diskusjoner, teater, deklamasjoner, foredrag.»

Ets spørsmål melder seg: Der som det var Hitlers hensikt å utrydde jødene, må man vel finne det merkelig at han gikk inn for å spare det advokaten kaller «den høyere Klasse», dvs. eliten?

Når en så til de grader troverdige mann som Cappelen leksikonredaktør Pål Steigan i forlagets ett binds leksikon oppgir at Hitler gasset 6 mill. jøder, så har jeg forståelse for at professor Hans Fredrik Dahls opplysninger i Dagbladet om at mindre enn 1 million mistet livet i Auschwitz ikke blir godtatt som korrekte.

Israels tidligere statsminister Levi Eschkol sa til «Der Spiegel» 31/65: «Som De jo vet lever her i Israel titusener om ikke endog hundretusener på hvis arm et KL-nummer er tatovert... Alltid tar jeg i betraktning at det ennå lever hundretusener av mennesker med KL-nummer inngravert på armen.»

Den store familiekatastrofen

Den norske partikkelfysiker og lyriker, Astri Kleppe, ble intervjuet av *Aftenpostens* Ulf Andenes 22/4 i år. Det var i anledning utgivelsen av hennes diktsamling «Å løpe over en eng». Hun er datter av tidligere finansminister Per Kleppe. Ulf Andenes spør om hun har sin poetiske erkjennelse fra faren. Vi siterer fra intervjuet hennes svar:

- Det ligger i hvert fall et innslag i familien. En onkel med dikterisk lynne ble NS-mann, og falt som frontkjemper i Finland. Jeg vokste opp med dette som den store familiekatastrofen, et tabu, en vanære det ikke skulle snakkes om. Fortsatt ligger den annen verdenskrig over Europas menneskers som en ødelegelse. Min onkel etterlot seg dikt, - om hvordan godheten i verden skulle vinne frem! Det siste diktet i min egen samling er rettet mot det temaet; det smertefulle, den store svarte klum-

Astri Kleppe

pen som har ligget der og ruget over familien. Mitt voksne liv har bragt meg i kontakt med finner og estere som sier: «Å falle i Finland mot Den røde hær var vel ikke galt; det var heldetåd». Da blir virkeligheten desto mer splittet. Min ektemann tilhører et folk som er praktisk talt utryddet. Han er

ingrier, en gruppe i slekt med estere og finner, som holdt til i Ingermanland, den gamle svenske provinsen der St. Petersburg ligger nå. Stalin tok knekken på dem. Gjennom min mann kan jeg følge på nært hold hvordan hans folks nære slektninger esterne i dag prøver å reise seg fra ruinene. For ingrerne selv er håpet ute. De få som er tilbake, er merket av nasjonens undergang. Mange av dem er ødelagt som mennesker.

Tilhørighet

- Er det slike tragedier som har sporet deg til å tale for nordmenn om nasjonalisme?

- Å tro at folk kan greie seg uten fast etnisk tilhørighet, er naivt. Du må ha dyp forankring i en sprogkultur som er din egen for å utvikle deg fullt ut. Det har jeg selv fått erfare. Jeg har flyttet mye rundt i mitt liv, så mye at det har gått ut over min egen sproglige forankring.

BOKNYHET:

Hans Gervik på Trans Forlag

Idet redaksjonen av dette nummer når «deadline» mottar vi det ferdige resultat av forfatteren Hans Gerviks formidable innsats gjennom flere år, en

Refleksjoner etter 50 år

bok han like gjerne hadde kunnet kalle; Refleksjoner gjennom femti år.

Vi skal komme tilbake med en bred omtale senere, men kan allerede nå anbefale en helt spesiell historiebok. Vi har hatt

anledning til å gjennomgå store deler av manuskriptet og kan slå fast at i rekken av revisjonistiske bøker fyller den en solid plass. Meget stoff er nødvendigvis kjent, men blir presentert på en ny måte, og meget

stoff vil være nytt for de fleste.

Boken er på hele 320 sider og er satt opp med temaartikler på en side, som kan leses hver for seg. Den koster beskjedne 168 kroner og kan bestilles gjennom INOs boktjeneste. HaWa

Biskop Berggravs folkedom over NS

Av Skallegrim

DEL II

(Forts. fra forrige nr.)

Biskopen bruker også et annet skriftsted for å underbygge sin påstand om at det er en kristen gjerning å vende seg bort fra sin bror. Han bruker Paulus' første brev til korintherne:

kap. 13,2:

Og om jeg eier profetisk gave og kjenner alle hemmeligheter og all kunnskap, og om jeg har all tro, så jeg kan flytte fjell, men ikke har kjærlighet, da er jeg intet.

Dette Bibelsted sier biskopen betyr at «Jeg vil ikke vise noen skånsel». Berggrav mener Paulus advarer de forræderiske overløpere i Korint mot hva de driver med. I teksten til kapitlet i Bibelen står det: «Bedre enn å strebe etter nådegaven, som er den ypperste av alle Åndens gaver; hadde noen andre gaver, men ikke kjærlighet, har han dog intet gagn av det». Menigheten i Korint var ikke forræderisk i følge Menighetsfakultetet, men fakultetet kan jo ha tatt feil på dette området. En skal ikke se bort fra det. Biskopen burde jo vite hva han snakker om! Dette Bibelsted kan ikke brukes til å fordømme politiske motstandere, hevdet imidlertid fakultetet da jeg henvendte meg til dem.

Dom i Bibelsk forstand er et uforklarlig under som går mot all forventning, all lov og all

menneskelig rett. I stedet for rett trer nåde, i fordømmelsens sted settes tilgivelsen (Luk. 7, 36-50; Matt. 18, 21-35). Men dommen er ikke opphevet, den er innsmeltet i tilgivelsen, fordi frelse er frelse av de skyldige, av tollere og skjører som ga Gud rett i Hans krav og dom i motsetning til fariseerne som krevde at deres gjerninger ble respektert og anerkjent (Luk. 18, 9-14). Tilgivelse betyr å bli omsluttet av Guds barmhertighet. Men tilgivelsen kan bli fratatt den som unndrar seg livet i barmhertighet med den skyldige neste. Da felles dom uten frelse (Matt. 6,14; 7,1; 18,34 flg.).

Var det denne dommen som ventet på biskopen etter at han hadde avsagt sin folkedom? En ting er i alle fall uomtvistelig, biskopen og jeg må ha lest forskjellige Bibler. Min Gud er kjærlighetens Gud, jeg våger meg ikke på en fortolkning av biskopens gud.

Det er ikke menneskets rett å dømme, fordi denne rett er det Gud som har. Retten til å dømme kan ikke gis til andre enn Gud fordi kun Han er rettferdig nok til å dømme, Han tar ikke politiske hensyn ved sin dom, Han ser kun på det liv mennesket har levd og om mennesket har levd i henhold til Hans regler og påbud. At menneskene har sine lover og regler som de dømmer etter, er uavhengig av den dom Gud gir på den ytterste dag. Samfunnets lover og dommer er alle underlagt Guds dom og Hans

lov. Dette forhindrer ikke samfunnet fra å gi lover. Samfunnet skal bare påse at dets lover ikke bryter med Guds lover. Gjør ikke samfunnet det, vil dets lover virke urimelige i forhold til Guds lover og de dommer som avsies etter disse lover vil bli opphevet av Gud og dommerne straffet av Gud.

I forbindelse med dom er det riktig også å se på den straff Bibelen foreskriver ved overtredelse av loven, Budene. I Det gamle testamentet tales det ofte om straff og da i forbindelse med overtredelse av Loven, Guds ti bud. De som overtreder den trues med forbannelse (5. Mos. 28), Dommerboken og Krønikebøkene. I den øvrige del av Det Gamle Testamentet betones særlig den negative siden; straff for synden. Gud er hellig og tåler ikke at hans lov blir overtrådt. Gjengjeldelseslæren vil innskjerpe at Guds krav gjelder ubetinget og uten avslag. I eldre tid tenkte Israel seg straffen som «kollektiv»; de uskyldige må lide med de skyldige, barn må bøte for fedrenes synder (2. Mos. 20,5). Jeremias og Esekial tar avstand fra denne tanke. I stedet innskjerper de individets ansvar (Jer. 31,29 flg; Esek. 18,2 flg). Den enkelte skal bøte bare for sin egen skyld. Til dette er å påpeke at det i Det Gamle Testamentet snakkes om synder mot Guds Bud ikke mot menneskenes lover. Bibelen nevner ikke brudd på verdslige lover i og med at de ikke angår menneskenes forhold til Gud.

Dette koker biskopen sammen i en ny og uforståelig suppe, som han som prest ikke burde gjøre, men hva gjør ikke en fariseer for å berge eget skinn?!

Det Nye Testamentet nevner ikke straff. Årsaken til det er at etter Kristi fødsel opphevet Herren straffen. Han gjorde det fordi Jesus i utgangspunktet skulle påta seg menneskenes straff og sone for dem. Gud har ikke behov for at flere skal sone for samme overtredelse. Kristus har sonet for våre synder. En dom vil hvert menneske få på den ytterste dag, men straffen som hører til dommen, er sonet av Jesus. Mennesket behøver derfor ikke å sone den dom Gud gir for det enkelte menneskets overtredelse av loven, Budene.

På side 4 sier biskopen at det er folkedommen som skal bære rettsdommen. Dette er det rene skjøre sludder. En rettsdom skal bæres av de lover dommen er avsagt i henhold til og intet annet. Dersom rettsdommer skal bæres av folkedommen oppnår en at rettsdommen blir avhengig av den propaganda maktthaverne setter inn mot sine politiske motstandere. Rettsdommen skal være uavhengig av folkedommen. Er den ikke det vil rettsdommen ikke være den samme til en hver tid, men avhenge av maktthavernes forordbepinnende. Dette er noe en bare finner i totalitære stater. Biskopen gjør seg med sin folkedom til forsvarer av den totalitære stat - noe en ikke

skulle tro en norsk biskop ville gjøre. Men dette er også et bevis på rettssikkerheten i Norge anno 1945. En rettssikkerhet biskopen forsvarte og som rettsstaten Norge dømte sine borgere etter. Er det rart at NS-folket venter på sin oppreisning?

Hva biskopen skulle ha sagt var:

For samfunn og stat må borgernes etiske begreper være av den aller største betydning - mens deres religiøse dogmer er en fullstendig privat sak.

Dette sa ikke biskopen og spørsmålet en kan stille seg er om han hadde en åndelig habitus stor nok til å tenke det eller forstå dette.

Med basis i Berggravs pamflett vil jeg påstå at alle som hadde lest den, og latt seg påvirke av den var uskikket til å sitte som dommere og jury-medlemmer i rettssakene mot NS-folk.

Biskopen sier på side 9 at alle i NS visste at det ikke var sluttet fred. NS-folk visste det. Men de, NS-folket, visste at det var kapitulert betingelsesløst. Det visste også biskopen, men han holdt det hemmelig i sin pamflett. Pamflettens hovedhensikt var jo å straffe alle familiene til NS-folk og da betyr ikke en løgn noe for en slik biskop!

På side 11 sammenligner Berggrav forholdene i Norge med dem i Danmark. Her gjør han seg skyldig i en brøler av (Forts. side 9)

MÅNEDENS PERNILLE:

Vil verden fortsatt bedras?

"Jeg har glemt å gi deg noe som virkelig er av interesse, og som jeg klippet ut fra Idagspalten i Arbeiderbladet mens du var på ferie", sier Gullet. "Det var en allviter jeg har hatt heftige diskusjoner med, som jeg ville vise det til. Han ble forresten temmelig tafatt da han hadde lest det."

"At du har glemt det er tilgitt deg på forhånd," svarte jeg, "men hva er det?"

"Jeg fant utklippet i passet mitt idag da jeg skulle se efter hvor lenge det fortsatt var gyldig," fortsetter hun, "og her har du utklippet".

Hunrekker det mot meg, men trekker hånden tilbake og sier:

"Det er virkelig av interesse, og jeg tror jeg leser det høyt for deg. Så lærer jeg det utenatt til bruk ved senere anledninger. Det er rett som det er at det

kommer til tøffe meningsutvekslinger."

"Jeg er spent", sier jeg, "så sett igang".

"Utklippet er fra Idagspalten den 19. august under overskriften "Det hendte", sier hun, og legger som vanlig inn en kunstpause før hun begynner høytlesningen:

"1936: Den første av de tre store offentlige prosessene mot tidligere ledende medlemmer av kommunistpartiet i Sovjetunionen ble innledet 19. august 1936 i Moskva. De tiltalte hadde alle vært tilhengere av den forviste Leo Trotskij. 16 av dem ble dømt til døden og straks skutt. Den andre av Moskva-prosessen, som de ble kalt, fant sted i januar 1937, da 13 ble dødsdømt og henrettet, mens den tredje ble avsluttet 15. mars 1938 med 18 døds-

dommer. I andre prosesser ble en mengde militære dømt til døden. Man regner med at 90 prosent av generalene og 80 prosent av oberstene i de væpnede styrker ble eliminert, med katastrofale følger for forsvarsberedskapen i landet."

"Jeg er ikke helt ferdig", sier hun, og fortsetter:

"Sovjetunionens diktator, Josef Stalin, benyttet disse prosessen som begrunnelse for et omfattende redselsvelde, det berørte hele partiet ned til menige medlemmer. Utrengningene i disse årene rammet millioner av mennesker."

Hun avslutter lesningen, gir meg utklippet og fortsetter:

"Stalin må jo ha vært nazist, det er jo de som står for all djevelskap i verden. Det eneste som taler mot det er jo at han og hans Sovjet var en av de

allierte under verdenskrig nr. 2, og var med å dømme under krigsforbryterprosessene i Nürnberg. Var det ikke her, forresten, at hans representanter også ville ha de anklagete tyskere dømt for hans masse-drapp på polske offiserer i Katyn."

"I den retning har jeg ikke tenkt før", innskyter jeg.

"Du kan jo ikke tenke på alt, heller", fortsetter Gullet, "forresten tenker du så mye og på så mye, at du trenger en medtenker".

"Det er vel få mødre som har en medtenker som deg", sier jeg.

"Men du har gjort deg fortjent til det", fortsetter hun. "Du er mormor og farfars ridder, og da skulle det bare mangle at jeg ikke var din væpner."

"Det var fine ord", sa jeg. "Det skulle bare mangle",

fortsetter hun. "Vi lever i en verden som beherskes av propaganda, og reklame også, om du vil. Med sin evige nedrakking av nazistene, det vil si av den andre siden under den krigen som tok slutt for meget snart et halvt århundre siden, dekker de seirende over alle sine svin på skogen. Og når Tyskland så fort reiste seg fra ruinene, og industrielt på ny ble en stormakt, kan man ikke offentlig laste landet for det. I stedet setter man skytset inn mot fortiden. Men at den er så gal som den skildres tror i hvert fall ikke jeg."

"Er du ikke indoktrinert av meg?", spør jeg.

"Ikke undervurder datteren din", svarer hun.

Pernille

Faksimile til ettertanke

Ragna Prag Magelsen om Quisling og Stornordisk Samband

Oslo, den 1. Juli 1951.

Kjære fru Quisling.

Under henvisning til vår samtale forleden søndag, vil jeg gjerne skriftlig gi Dem den framstilling jeg ga Dem fra Riksmøtet på Hamar 1937.

Som De vil erindre førte NS i 1936 en Intens valgkamp, som takket være Høyres slagord "Den bortkastede stemmen" falt helt til jorden. Partiets økonomi var overanstrengt og mange kjente medlemmer ga kampen opp som håpløs. Takket være endel oppofrende kvinner og menn innen partiet ble økonomien ordnet på et vis og på Riksmøtet på Hamar i 1937 møttes vi under nytt slagord "Fram påny".

I Fritt Folk hadde det stått en henvendelse (muligens fra Quisling) om at vi ikke måtte bruke betegnelsen "nasjonalsosialister" om oss selv og ikke gi uttrykk for en slik sympati for Tyskland, at den kunde misforståes på noen måte. Denne henvendelsen ble diskutert på møtet, idet de fleste medlemmer mente vi skulde heller åpent erkjenne vår sympati for Tyskland og for den tyske nasjonalsosialismes ideologi, så langt den stemte med vår egen Quisling holdt da et foredrag, hvor han bøyte seg for medlemmenes mening, men han la oss sterkt på sinde aldri å glemme Hansatiden og hva den hadde kostet landet vårt både økonomisk og av ydmykelser.

Når jeg sammenholder dette minne med opplevelsen vi hadde på Riksmøtet i Oslo i 1936, hvor Quisling i et blendende foredrag for første gang (i noe møte) la fram sine planer om et "Stornordisk Samband", da står det lysende klart for meg, at hans tanker og planer aldri ett øyeblikk har vært bundet til noe fremmed land og langt mindre vært rettet mot noe annet land. I dette foredraget - det beste jeg noensinne har hørt av ham - sa han meget bestemt, at vi måtte sette alt inn på, å få også England med i dette Sambandet, for ingen ulykke vilde være større for Europa, sa han, enn om Tyskland og England gikk mot hverandre.

Kampen mot Bolsjevismen har hele tiden vært drivfjæren i NS åndelige kamp. Da stormaktskrigen tok til og Norge ble okkupert av Tyskland, var det helt naturlig for oss å stå fast der vi hele tiden hadde stått med front mot øst, mot en ideologi og et system, som vi mente vilde bli til ulykke for Europa.

Venlig hilsen

Ragna Prag Magelsen

Arbeidstjenesten ...

(Forts. fra side 3)

Befalingsmenn av alle grader fra det norske forsvar bidro vesentlig til det gode resultat både ved utdannelsen av befal og ved driften sentralt og ute ved avdelingene, som var spredd fra Troms og sørover det ganske land.

Det var innkalte mannska-per «under spadene» til siste

besetelsesdag, men ingen AT-mann eller befal ble straffet for tjenestegjøring i AT under «rettsoppgjøret» etterpå.

Foredragsholderen svarte på spørsmål fra salen, og kunne antyde at den grundige, militært pregede rapportform førte til at det meste av virksomheten skulle være godt dokumentert.

På møte ble den nylig av-gåtte formann i INO, nå formann i «Stiftelsen», Knut Baardseth, takket for admini-

strativ og kontaktskapende virksomhet gjennom mange år. Han ble overrakt en vakkert utformet adresse undertegnet av takknemlige medlemmer.

Som vanlig var serveringen i de beste hender og samværet etter foredraget til alles glede. Arne Haraldstad høstet stor applaus og fortjent takk for «leksen» sin som han etter eget sigende ikke var helt stø i. Noe forsamlingen ikke kunne registrere på noen måte.

HaWa

ARBEIDERPARTIETS UFORMUENDE

Av John Sand

Fra John Sands rike produksjon har vi klippet noen linjer av et innlegg i Nordlandsposten fra 3. januar i år. Vår overskrift er også derfra. Den angår forrige års ligning. I mellomtiden er en ny ligning utlagt, og mange med betydelig større økonomiske problemer har fått sine «baksmell» i posten. Vi venter i tillegg på forhøyelsen av merverdiavgiften. Det kan bli en god støtte til de uformuende. Vi gir ordet til John Sand:

De fleste lesere vil minnes i formue. Den økonomiske situasjonen er like vanskelig for en rekke andre kjente AP-topper. I Oslo står bl.a. følgende oppført med kr. 0,00 i formue: Thorvald Stoltenberg, Jens Stoltenberg, Einar Førde, Grete Berget, Grete Faremo, Bjørn Tore Godal, Gudmund Hernes, Johan Jørgen Holst. Nå i ettertid forstår jeg Jaglands kamp for «solidaritet». Han er klar over at han selv slipper å bidra med en øre. Men det kan være greit å inkassere noe hos minstepensjonister som gjennom slit, forsakelse og sparsomhet har lagt seg opp noen kroner til alderdommen.

Opprop til norske Legionærer

Fra Kaare Floam

Undertegnede tilhørte 14. Kp., men ble av Olaf Lindvik beordret som frontsjåfør og tilhørte frontstafellet i Kratsnoia Selø. Jeg skriver en bok om det jeg og mine staffelkamerater opplevet.

Det viktigste ved boken er at jeg vil samarbeide med flest mulig av mine frontkamerater for å gi det norske folk anledning til å lese en beretning fra mange sannhetsvitner om hvorfor de ble legionærer og hvorledes den enkelte soldat opplevet fronttjenesten.

En slik bok burde vært skrevet for mange år siden, men det er ennå ikke for sent! Hvis noen vil ha hjelp til å skrive, vil jeg gjerne bistå. Dere hadde sikkert voldsomme påkjenninger av mange slag. - Skriv om alt!

I denne boken vil alle som ønsker det, bli nevnt med fullt navn og bli stående i Legionens heltere register. Dette vil det norske folk forstå når de har lest boken

Ved deres hjelp vil dette bli mulig.

Svar sendes til:

Kaare Flaam,
Boks 3185 Skoppum.
Tlf.: 33 07 02 59.

STREIK - en hellig ...

(Forts. fra side 8)

Fra Aftenposten 29. juni i år sakset vi nedenstående hjertesukk over samme tema.

Kamp for prinsipper?

Når slike som alt tjener bra, vil ha mer, men hele begrunnelsen glipper, da går de til streik, mens de offentlig ber om støtte til «kamp for prinsipper».

Så streiker de ikke av fattigdom, nei - som de gjorde før, deres fedre, men kanskje fordi noen fins (hva vet jeg) som har det en anelse bedre?

Et artig prinsipp, du! Det kunne vel gi debatt på en sommerveranda.

Og jeg, da, som trodde folk streiket fordi de syntes så synd på Rwanda ...

Helge Stenersen

Om mindretallsdiktatur

Av Frederik Skaubo

På tross av de entydige erfaringer som er gjort over hele verden til alle tider når det gjelder det konfliktstoff som ligger i «folkevandring», så har både «ekspertisen» og politikerne latt seg overkjøre.

De som står for overkjøringen, er enten personer med et politisk syn som bare lar seg gjennomføre i et ustabilt samfunn (kommunister og andre venstreradikale), eller forvirrede liberale «humanister» som

ser det som et etisk krav å være selvutslettende til det absurde.

Nå er det noen i posisjon og et flertall utenfor som ser mere realistisk på menneskelige behov og krav, og som på den måten kommer på kant med det etablerte mindretall. De blir effektivt bragt til taushet og frustrasjon. Stempelet nazist, fascist eller aller værst; rasist er alltid for hånden, og det trengs ingen bevilgning for å bruke det.

Den gamle kriger og hjulrytter, juristen Erik Gjems-

Onstad, vår tidligere antagonist, har med alle mulige renslige midler og argumenter fremført sin kritikk av fremmedpolitikk og ineffektiv utviklingshjelp. Han har heldigvis ikke tatt skade av de mange ufine angrep. De siste utfall gjelder testamentariske gaver han som advokat har ordnet med. Vi har våre mest iherdige og eksponerte forsvarsadvokater i tankene når vi vurderer urimelighetene, og forundres ikke over de «etablertes» - i beste fall - taushet.

Riga - 50 år etter ...

(Forts. fra side 4)

for krigens ødeleggelser, bortsett fra noen bomber som falt ved jernbanestasjonen, virket byen i dag nedslitt, forfallen, folk trette, avmektige og deprimerede.

Alle som fortsatt tror på kommunismen og det sosiale paradiset bør ta en tur til Riga - for å bli omvendt! Det var skremmende. En nordmann kjøpte en russisk medalje på gaten i Riga. Ved kontrollen på hjemreisen «pep» det i magneten. Nordmannen måtte gi fra seg medaljen. Han hadde ikke kvittering på kjøpet (2 kroner) og heller ikke var han berettiget til å inneha den! Rester av det kommunistiske byråkratiet fungerer perfekt og legger sin klamme hånd over folket.

Selv om kongressen etter sigende gikk med «brakförlust», så får vi tro den var en viktig impuls for lettiske kolleger. Vi får håpe at Kaspars Tuters og andre ildsjeler som vil tilbake til sine røtter eller gjøre noe for sitt tidligere fedreland, lykkes. Jeg kom til å tenke på at det som hendte i de baltiske land også kunne ha hendt i Norge. I følge Frode Halles bok var også norske frivillige med på tilbakeet gjennom Riga til brohodet i Kurland (2). Det har i alle år senere vist seg at en rettferdig fordeling av goder og øket velferd med utbygget helsesystem ikke kan gjøres ved statlige reguleringer og planøkonomi. Det har slått totalt feil! Frontkjemperne gjorde en god innsats i forsøket på å demme opp for den bolsjeviske bølgen. De kjempet også for Norden!

Litteratur:

1. Alnæs R. *Psychoanalysis in Norway*. Nordic J. Psychiatry 1994; 48: suppl. 32, s. 35.

2. Halle F. *Fra Finland til Kaukasus. Nordmenn på østfronten 1941-1945*. Oslo: Dreyer, 1972, s. 189.

Det medisinske ...

(Forts. fra side 1)

et par år senere anledning til selv symbolsk sett å halshugge Quisling ved at hodet for en tid ble totalt satt ut av funksjon på grunn av smerter og hodepine. Var dette motivet for undersøkelsen?

Enkelte nevrologer og nevrokirurger (Aftenposten 6/11-92) har prøvd å rettferdiggjøre inngrepet. Det anføres her at Quisling ville søke embete som sokneprest i Fyresdal etter krigens slutt. Dette forhold ble antatt å være såpass patologisk at det ga mistanke om svulst på hjernen og skulle motivere en hjerneorganisk undersøkelse. Imidlertid hadde Quisling våren 1942 som ministerpresident gitt en lov som ga særlig kvalifiserte lekfolk adgang til ordinasjon, omtrent svarende til den ordning vi har fått i de senere år. Hans ønske var derfor ikke særlig sykkelig. Heller ikke på bakgrunn av at han i 1944 la visse planer for sin retrett etter krigen.

Således ble Quisling hverken rettspsykiatrisk observert, noe som kunne ha reddet livet hans, eller han fikk en humanitær behandling i rettsalen. Her ble han psykologisk sett nærmest kasterert ved at hjernen ble «blåst ut» og som følge av dette ute av stand til å forsvare seg.

Litteratur: Langfeldt G. *Gåten Vidkun Quisling*. Oslo: Aschehoug, 1969.

Biskop Berggrav ...

(Forts. fra side 7)

dimensjoner. Forholdene i Danmark under krigen kan ikke sammenlignes med dem i Norge, fordi regjeringen og Kongen ikke flyktet i Danmark, noe de gjorde i Norge. I Danmark delte Kongen skjebne med sitt folk. I Norge flyktet regjeringen til England hvor den levde i sus og dus, mens nordmenn måtte leve under det press tyskerne utsatte landet og borgerne for.

Berg og Dahl - om historieskriving ...

(Forts. fra side 1)

nye tolkinger og friske blikk på fortidens hendelser, er etter min mening en helsebringende prosess både for historien og for samfunnsdebatten. Revisjonisme - en systematisk vilje til å søke nye veier - bør derfor oppfattes som en verdifull ting.

Som eksempel tar han frem kommunismens fall og sier:

«Kommunismens fall i Russland har åpnet for en brutal omvurdering av landets fortid - men dermed også av vår fortid. Det har jo vist seg at de verste pessimister langt på vei har fått rett med hensyn til kommunismen som samfunnssystem. En kommandohøyde-økonomi styrt av et partimonopol og administrert av et mer eller mindre hemmelig politi, det brakte ikke samfunnet fram, men førte det tilbake - i levealder, skoler, folkehelse, velferd og personlig frihet. Spiralen, utviklingen, gikk i Sovjetstaten klart nedover, noe som ble holdt skjult blant annet ved at moralske og selvstendige mennesker som kunne ha sagt fra, systematisk ble fengslet eller utryddet, som Gorbatsjov selv sa det i 1990.

Den alminnelige mening blant radikale og sosialdemokratiske mennesker i Vest, og ikke minst i Norge, har i årevis vært tvert imot. Gjennom store deler av etterkrigstiden har man ment at Sovjetstaten, om enn diktatorisk og politisk ufri, materielt sett skapte fremskritt og bedret folks kår. Hele vår arbeiderbevegelse, og hele den radikale offentlighet, har lagt dette til grunn som en forutsetning i sin samfunnstenkning.»

Med et visst vemod hører vi - etter å ha levd i skyggenes dal i 60 år - Dahl fortsette:

«Nå vet vi jo at Stalin antakelig var en verre tyrann enn Hitler, kommunismen en mer destruktiv kraft enn nasjonal-

socialismen. Den generasjon som opplevde og utkjempet krigen, var derimot overbevist om det motsatte. Dette må føre til nye spørsmål - spesielt om andre verdenskrig, dens verdimønstre og dens mening.»

Dahl behandler inngående den relativitet som må til for å vurdere objektivt, og som bør være et holdpunkt for den revisjonisme han ser som riktig. Momenter i den sammenheng er situasjonen man levde under med trussler om vold og tap av liv for alle parter. Og det er kunskapsmessige forutsetninger, det gjelder tillit til informasjon og ikke minst tillit til personer. Disse og andre relevante forhold skaper nuets historie. Erttertidens vil i alle fall bli annerledes. Dahl tar med eksempler på feilinformasjoner eller fortellinger som kan gi gal historieoppfatning og behov for en revidert historie. - Et arbeide som nå bør tas alvorlig.

Hans Fredrik Dahl har aldri vært redd for å provosere, verken for å skaffe seg venner eller uvenner. Han er en iherdig søker og benytter et formspråk som han mestrer til fulle. Han avslutter sitt foredrag slik:

«Det var derfor mange forhold den illegale radiolytter eller den ivrige leser av illegale aviser gikk glipp av informasjon om.

At det for eksempel innenfor Sovjetunionens grenser oppsto en omfattende partisanarmé rettet mot sovjetstyret, en frigjøringsarmé mot bolsjevismen som gikk i allianse med de tyske stridskrefter, det var ikke bare ukjent; det var innenfor verdssystemet i den allierte propaganda både unevnelig og utenkelig. En skikkelse som Andrej Vlasov og hans bevegelse - Stalins Quisling, for å si det slik - er faktisk den dag i dag merkelig lite kjent, og meget sparsomt utforsket. Kanskje general Ruge og hans kolleger i vennskapssambandet med Stalin hadde hatt en litt annen holdning etter 1945 om de hadde forstått noe av dette.

Eller ta den norske regjeringens propaganda fra London mot Nasjonal Samling, et viktig frontavsnitt i regjeringens innsats for å holde stillingen i verdensopinionen. Et ledende motiv i denne propaganda er at Quislings tilhengere i Norge utgjorde et lite fåtall, ja egentlig en helt forsvinnende minoritet, en utgruppe man ville kunne se helt bort fra hvis den altså ikke var blitt tatt i tyskeres tjeneste. Som regel ble det gjort det regnestykke for verden at NS-medlemmene talte bare et par prosent av befolkningen - og to av hundre, det gir jo nesten ingen svikere i den norske front.

Nå var tallet strengt tatt ikke to eller tre, men seks prosent.

Viktigere er imidlertid at hele regnestykket - partimedlemmer i forhold til totalbefolkningen - var egnet til å tilsløre faktum. For regnet som medlemsparti var Nasjonal Samling en betydelig størrelse, på linje med de tradisjonelle regjeringspartier Høyre og Venstre. I denne egenskap har det da også pådratt seg atskillig større interesse i historieforskningen enn man skulle vente ut fra London-regjeringens propaganda under krigen - og, følgelig, større enn mange krigsdeltakere forståelse skulle tilsi. Ofte får man da også høre at det er noe marginalt og uvedkommende, dette med å forske i NS. Hvorfor ikke heller kartlegge flyslipp eller Milorg-øvelser, de viktige tingene under krigen? Men det kan nok være spørsmål om hva som egentlig er det viktige, i betydning; det representerative og typiske, i Norge under okkupasjonen: NS-medlemskap og kollaborasjon, eller motstand.

Kanskje gir tilsløringen i den allierte propaganda også noe av bakgrunnen for de hjemvendte myndigheters overraskelse, da de tok fatt på rettsoppgjøret etter 1945. Det viste seg jo at med de strenge lovbestemmelser man hadde laget i eksil, ble antallet landssviksaker mange ganger høyere enn forutsatt. Ut fra dagens forhold - med vår opptatthet av politisk frihet og menneskerettigheter som universelle verdier - er det naturlig å spørre om ikke antallet straffedømte grep så dypt i vårt samfunn at det nærmest seg politisk forfølgelse, altså straffeforfølgelse av et uønsket politisk standpunkt, mer enn det var en rimelig dom for straffettslig medvirkning i partiledelsens handlinger. Landssvikoppjøret venter i det hele tatt på en revisjon - det vil si; på at noen går kritisk igjennom det med dagens rettslige idealer for øyet, og vurderer elementene av hat og hevn - som selvfølgelig også var tilstede - mot de almenne normer det presumptivt skulle håndheve. En revisjonistisk holdning vil forøvrig kunne finne støtte i samtidens debatt om oppgjøret, som var langt mer kritisk enn den ettertidige, relativt ensidig selvrosende, oppsummering har vært det.

A reise tidens idealer, dens forutsetninger og idéer, som speil for fortidens hendelser; å gjøre tydelig at den tolking som tilstrebes, er den som legger endrede forhold, nytt materiale og nye tankemønstre til grunn - det er å holde historien levende, i motsetning til å la den flyte inn i vanetankenens bakevje av selvforsvar. Historien vil bli skrevet om; uansett. Det vil gi det beste resultat om vi begynner med det samme.»

RETURADRESSE:
BOKS 32 39 ELISENBERG - 0208 OSLO

NR. 8 - 1994

Geirr Tveitt

Av P.O. Storlid, Forsand

I Nina Tjomslands interessante omtale av Geirr Tveitt 1. juli står noe som de fleste lesere antakelig ikke vil forstå, fordi de hverken levde i den aktuelle tid eller siden har fått særlig fyldestgjørende orientering om mangt underlig som skjedde dengang. Det gjelder hans «opptatthet av det norrøne», som førte til at han ble «urettmessig ekskludert av komponistforeningen i 1945». Med Geirr Tveitts etterkrigs-skjebne hang det slik sammen:

Han tilhørte kretsen omkring tidsskriftet «Ragnarok», som på viktige punkter sto den teoretiske tyske nasjonal-sosialisme filosofisk og politisk langt nærmere enn Quislings Nasjonale Samling gjorde. (Redaktøren var før okkupasjonen NS-medlem, men meldte seg ut. Under okkupasjonen meldte han seg inn igjen.) Denne krets hadde ganske riktig en sterk forkjærlighet for det norrøne og allment germanske. Geirr Tveitt ble aldri medlem av NS, men mottok oppnevnelse til Kulturtinget, og møtte i dette.

I saken mot et annet medlem klargjorde en høyesteretts-dom i etterkrigsoppgjøret at dette «i seg selv» ikke var å betrakte som straffbart, og komponisten ble derfor hverken tiltalt eller dømt. Dette «i seg selv» var en av tidens og rettshistoriens rariteter. I praksis betød det at en handling eller unnlattelse kunne være straffri for folk uten NS-medlemskap, men straffbar for medlemmer. For eksempel var det ikke straffbart å organisere og lede arrestasjonene og deportasjonen av landets jøder, viste det seg. Det sto en «god nordmann» for. Derimot var det straffbart for NS-konstabler å ha medvirket i aksjonen.

Nå var det ikke i de tider ensbetydende med at alt var i orden, om noen hadde foretatt seg ting som ikke «i seg selv» førte til tiltale og automatisk dom. Ved siden av den offisielle jus, som ikke nettopp var lemfeldig, foregikk nemlig utenomrettslige «utrenskninger» (ja, det het det her også) i offentlig og privat tjeneste, foreninger med mer. Her var kriteriene «uverdige forhold», «unasjonal holdning» og andre diffuse uttrykk. Mest berømt i slik sammenheng er visst Einar Gerhardsens angiverinstruks for Oslo kommune, hvor han var ordfører.

Via slik privat vendetta kunne mennesker fratas sitt levebrød, kastes ut av leiligheter, utelukkes fra foreninger og nektes utdanning, uten å være dømt for noe som helst. I og med at det ikke dreide seg om rettsbeslutninger, fantes det heller ingen ankemuligheter mot slik framferd.

Slik gikk det til at Geirr Tveitt kom til å dele skjebne med smeden i folkeeventyret, som både himmel og helvete var stengt for. Som «unasjonal» kunne denne norrøne merkeverdighet ikke være i komponistforeningen, og som udømt heller ikke finne sin plass i Illebu-orkesteret, hvor flere av våre fremste tonekunstnere i den tid opptrådte til glede for direktør og medfanger. Det har hendt så mye rart her i verden. En god del av det faktisk her i Norge også.

STREIK - EN HELDIG KU

17. millioner kroner kostet en to-dagers streik SAS. Streik på streik følger, og den vanlige borger betaler. Oftest dreier det seg mere om prestisje enn penger.

I Nasjonal Samlings pro-

(Forts. side 8)

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Tirsdag og onsdag kl. 11-15. Telefon: 22 5 10 34.

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO.

NORDLANDSPOSTEN 4/7 1994:

Ukjent krigshistorie

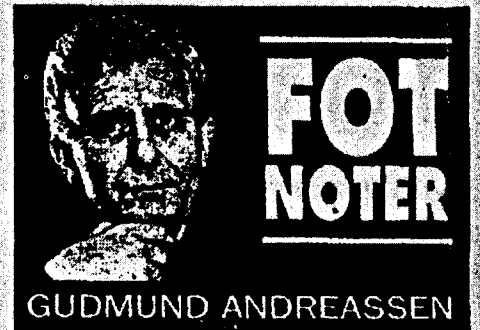
Det er med krigshistorien som med så mye annet, den blir tynnere jo lenger nord i landet man kommer. Vel nok har vi hørt mye om brenningen av Finnmark og Nord-Troms, og de siste årene har vi fått vite nytt om partisankrigen der nord. Men det foregikk så mye annet i vårt mest krigsherjede fylke, som resten av landet ikke har fått særlig kjennskap til. Derimot er hver minste detalj av det som skjedde sør i landet under krigen, solid beskrevet og dokumentert.

Jeg har opp gjennom årene lest hundrevis av bind krigslitteratur, men først nå har jeg sluppet til å komme over en skikkelig beskrivelse av de voldsomme bombeangrepene Vadsø og Vardø var utsatt for av russiske fly. Jeg visste jo at disse byene ble bombet, men ante ingen ting om disse angrepene store dimensjoner. Nå har jeg fått vite det av en artikkel i Nordnorsk Magasin, og det er temmelig oppsiktsvekkende lesning.

Disse bombeangrepene kom i forkant av den sovjetiske høstoffensiven på ishavsfronten i 1944. Russerne slo til 23. august, en klar og varm sensommerdag på de kanter. Minst 120 bombefly angrep Vadsø, og noe senere gikk 138 fly til angrep på Vardø. Begge byene ble utslettet. I Vadsø ble ti sivile og ti tyskere drept, og i Vardø strøk med åtte sivile, 11 tyskere og fire russere. Utrolig små tap, bombeangrepene styrke tatt i betraktning. Så var da også en stor del av bybefolkningen evakuert på det tidspunkt.

Kirkenes, Vadsø og Vardø delte skjebne med en del andre krigsherjede norske byer og tettsteder. Men de ble så mye hardere rammet. Bombingen av Bodø i 1940 blir for småtteri å regne, sammenlignet med den medfart byene i Øst-Finnmark fikk. I det tyske flyangrepet på Bodø deltok 34 fly, i den russiske bombingen av Vardø over det firedobbelte. Mot disse små kystbyene i Finnmark ble det anvendt like stor luftmilitær slagkraft som i de allierte bombeangrepene mot tyske storbyer.

Men om disse voldsomme luftangrepene har norsk krigshistorie svært lite å berette.

Sett at 138 allierte fly hadde angrepet Oslo og 120 Bergen en og samme dag - hva hadde vi ikke da fått berettet om redsler og gru, tap av menneskeliv og materielle ødeleggelser. De to byene opplevde hver sin eksplosjonskatastrofe på havna i krigsårene. Om disse tragediene har vi fått vite det aller meste. De er blitt beskrevet i en masse litteratur, og det er laget TV-programmer om dem. Bombingen av Finnmarks-byene er nesten helt oversett. Når det snakkes om bombeangrep mot norske mål under krigen, er det stort sett byene fra og med Narvik og sørover det henvises til.

Et bombeangrep er en traumatisk opplevelse for de som opplever det. Det sender sjokkbølger også i ettertid. Det tyske bombeangrepet mot Bodø er det store drama i byens historie, slik den slags holder levende for etterlekt. Og det er en lokal ambisjon å holde det levende. For Bodøs vedkommende vil vi at hele landet skal få vite hva byen ble utsatt for en varm mai-dag i 1940. Det er viktig for oss å få gjort kjent denne dramatiske bit av byens historie. Det meste sør for Narvik er da også blitt rimelig landskjent. Men ikke det som skjedde i Finnmark. Det er mulig finnmarkingene ikke bryr seg i den anledning. De er vel blitt så vant med å bli oversett. Men vi skylder landets historie å få krigen i Finnmark like godt dokumentert som krigshandlingene i det øvrige land. Her er ennå mye å gripe fatt i. Sant å si føler jeg meg temmelig beskjemet over først nå å få vite hva Vadsø og Vardø ble utsatt for hin augustdag i 1944.

Kjære Nordlandsposten!

Med ovenstående «saksing» kunne omdatere de begivenheter vi redaktør Gudmund Andreassen i Nordlandsposten om godt var etc. I lederen vår i nr. 7/91 bebreider vi ham for hans noe respektløse omtale av vår «bladlapp» som aldersstegen i likhet med medarbeiderne. Det var ubegripelig at vi fortsatt befattet oss med okkupasjons-tiden og dess like. Vi fant det noe urettferdig idet vi ikke vel ikke har opplevd sammen,

men har felles interesse av.

Til slutt: Den som med litt flid leser vår bladlapp og andre skriftstykker fra tilsvarende hold, vil være godt rustet til å møte de i tid fjerne begivenheter som nå og da «For første gang avdekkes», med mindre forundring. Det gjelder hender og utsagn både til lands, til sjøs og - fra luften.

Vennlig hilsen HaWa